

Motion till riksdagen 2021/22:4678

av Eric Westroth m.fl. (SD)

med anledning av prop. 2021/22:217 Stärkt kontroll och kvalitet i folkbokföringen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mobila team och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om omhändertagande av identitetshandlingar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kontroll av uppehållskort och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagring av biometriska uppgifter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör utreda möjligheten att införa ett självständigt brott för upplåtande av adress för skenskrivning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa en ny straffrättslig reglering i syfte att komma åt handeln med folkbokföringsadresser och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt återkomma med åtgärder för att säkra uppgifterna i folkbokföringsregistret med avseende på personer som är folkbokförda i Sverige samtidigt som de stadigvarande bor i ett annat land, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de individer som felaktigt uppgett en identitetsuppgift för att tillskansa sig fördelar i fråga om exempelvis asylprocess, arbetstillstånd eller bidrag ska få indraget uppehållstillstånd eller likvärdig och proportionerlig påföljd och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett effektivare och utökat informationsutbyte mellan myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det svenska välfärdssystemet vilar på premissen att myndigheterna vet vem som är vem, att exempelvis folkbokföringsregistret väsentligen återspeglar verkligheten och att människor som omfattas av systemen uppger korrekta uppgifter. Det är ett system som bygger på ömsesidig tillit i samhället. Det innebär att den som har rätt till samhällets stöd får det, att bidrag inte betalas ut till dem som inte har rätt till detta och att alla former av bedrägerier aktivt motverkas. Tillit och kontroll är inte varandras motsatser; tvärtom är ett visst mått av kontroll en förutsättning för att tilliten i samhället ska upprätthållas.

Om välfärdsstaten ska kunna försvaras måste resurser som krävs tillföras för att medborgare ska tillförsäkras grundtrygghet. Att i högre grad förhindra felaktiga utbetalningar framstår dock som ett akut behov. Indikatorer på att kontrollerna av välfärdssystemet behöver skärpas saknas verkligen inte. År 2017 rapporterade Skatteverket att 30–50 procent av nyanlända migranter hade uppgett mer än en identitet. Detta gör man sannolikt för att på något sätt manipulera systemet. Enligt Delegationen för korrekta utbetalningar betalas 18 miljarder kronor per år ut felaktigt, och det finns skäl att misstänka ännu större felaktigheter.

Det förekommer att den som uppbär bidrag felaktigt anger Sverige som sin adress, medan man bor utomlands utan myndigheternas vetskap. Omfattningen av detta problem är inte känd; kontrollen är alltför dålig. Det har också kommit till allmänhetens kännedom att över 100 personer kan ha samma adress, vilket indikerar att man av olika anledningar vilseleder myndigheterna.

Under ytan döljer sig ett omfattande missbruk av transfereringssystemen och andra former av bidrag. Den bristande kontrollen underlättar också för ljusskygga verksamheter i allmänhet, vilket indirekt kan bana väg för grövre brottslighet.

Luckor i systemet utnyttjas av kriminella nätverk, vilket inte bara utmynnar i missbruk av transfereringssystemen utan även i att personer som inte har rätt att befinna sig i landet eller har tagit sig in i landet illegalt begår brott eller används som svart arbetskraft. Det är inte i samklang med det allmänna rättsmedvetandet att storskaliga bedrägerier ska kunna fortgå.

Därför måste regeringen åter skapa ordning i folkbokföringen där huvudfokus läggs på omfattande inre utlänningskontroll, registrering av biometriska data för icke-medborgare i Sverige och att myndigheter samverkar för att göra fysiska kontroller av områden där felaktigheter kan antas eller misstänkas föreligga. Regeringens proposition är därför välkommen, men vi önskar följande kompletteringar.

Mobila team

Regeringen föreslår att Skatteverket ska kunna efterge kravet på personlig inställelse om det finns ”särskilda skäl”, vilket är rimligt. Vi menar dock i enlighet med förslag från Myndigheten för delaktighet att mobila team bör inrättas som alternativ lösning för identitetskontroll i sådana fall där ”särskilda skäl” innebär personer som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning saknar den möjligheten.

Omhändertagande av identitetshandlingar

I syfte att upptäcka falska eller manipulerade identitetshandlingar bör handlingar kunna omhändertas för noggranna kontroller hos exempelvis Nationellt forensiskt centrum. Ur brottsförebyggande perspektiv samt för att underlätta brottsutredning bör även andra myndigheter som exempelvis Skatteverket ges rätt att omhänderta en misstänkt falsk eller manipulerad handling för djupare kontroll och vidare åtgärder mot skattebrott, bidragsfusk m.m.

Kontroll av uppehållskort

Regeringen föreslår att uppehållstillståndskort ska uppvisas på begäran för kontroll, på samma sätt som identitetshandling eller motsvarande handling. Vi menar i likhet med Migrationsverkets remissvar att uppehållskort bör omfattas av samma kontroll som uppehållstillståndskort med hänsyn till de skärpta säkerhetskraven på dessa båda handlingar som ska tillämpas inom EU sedan den 2 augusti 2021.

Lagra och jämföra biometri

Regeringens föreslår att ”en person som vid identitetskontroll med anledning av folkbokföring vid inflyttning eller efter att ha varit avregistrerad som försvunnen överlämnar pass, identitetskort eller motsvarande handling som innehåller lagrad information om innehavarens ansiktsbild eller fingeravtryck, ska vara skyldig att på begäran låta Skatteverket ta hans eller hennes fingeravtryck och en ansiktsbild i digitalt format, för kontroll av att dessa motsvarar dem som finns lagrade i handlingen. Detsamma ska gälla för den som har uppehållstillstånd i Sverige och vid identitetskontrollen överlämnar sitt uppehållstillståndskort och för den som vill ändra en registrerad uppgift om sin identitet i folkbokföringsdatabasen och då ska inställa sig personligen på Skatteverkets begäran. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska kunna meddela föreskrifter om undantag från skyldigheten att låta Skatteverket ta fingeravtryck och ansiktsbild”. Vidare föreslår regeringen att uppgifterna omedelbart efter kontroll ska förstöras.

Skatteverket betonar i sitt remissvar att den föreslagna regleringen ger möjlighet att koppla den fysiska personen till en identitetshandling, vilket medför en förstärkt kontroll både av handlingars äkthet och av att den fysiska person som åberopar handlingen är densamma som den person som handlingen har utfärdats för. Utan införande av referensdata som lagras avseende biometriska uppgifter saknas dock möjlighet för Skatteverket att kontrollera om den fysiska personen t.ex. förekommer som folkbokförd sedan tidigare. En sådan möjlighet skulle innebära en ytterligare avsevärt minskad risk för att oriktiga uppgifter registreras. Migrationsverket anför att som förslaget är utformat löser det inte problematiken kring förekomsten av multipla identiteter. Myndigheten för digital förvaltning anser att det i syfte att minska risken för att en individ samtidigt tilldelas flera olika identiteter i Sverige bör införas möjlighet att göra registerkontroller om särskilda skäl talar för det. Av effektivitetsskäl anser Ekobrottsmyndigheten att frågan om möjligheten för Skatteverket att även lagra denna typ av uppgifter för framtida jämförelser och kontroller bör utredas vidare. Med anledning härav menar vi att regeringen bör återkomma med lagförslag för att kunna lagra och jämföra biometri.

Skenskrivningar

Skatteverket har uppskattat att ca 200 000 personer är felaktigt folkbokförda i Sverige men medger att det verkliga antalet kan vara betydligt högre än så. Det finns exempel på hur felaktig folkbokföring utnyttjats för välfärdsbedrägerier och för att migranter med villkorat uppehållstillstånd håller sig kvar i Sverige med hjälp av falska folkbokföringsadresser. Det finns även exempel på att personer helt plötsligt fått en inneboende som skrivit sig på någon annans folkbokföringsadress utan dennes vetskap, vilket många upplever som ytterst obehagligt. Detta kan även få negativa praktiska konsekvenser i form av uteblivna bidrag m.m. Av dessa skäl är det av yttersta vikt att komma till rätta med avsiktlig falsk folkbokföring, framför allt den som sker i brottsligt syfte. Vi menar därför att det behövs ett utvidgat straffansvar för brott mot folkbokföringslagen. Det måste vidare utredas vilka möjligheter det finns att införa ett självständigt brott för upplåtande av adress för s.k. skenskrivning.

Handel med folkbokföringsadresser

Brottsförebyggande rådet (Brå) anser att det behövs en ny straffrättslig reglering som träffar centrala aktörer i bl.a. handeln med folkbokföringsadresser och att det är en otillfredsställande ordning att hantera dessa gärningar som medhjälp till folkbokföringsbrott. Enligt Brå behöver det tas ett helhetsgrepp gällande straffansvar för bl.a. folkbokföringsrelaterade brott.

Polismyndigheten uppmärksammar att det förekommer att personer i organiserad form bedriver vad som kan beskrivas som organiserad tilldelning eller anvisning av adresser och att det kan ingå som ett led i mer organiserad brottslighet. Skatteverket delar Polismyndighetens bild.

Regeringen medger att remissinstansernas bild är korrekt och skriver i propositionen att det finns anledning att återkomma i frågan i ett annat sammanhang. Vi menar att en ny straffrättslig reglering som nämns ovan behöver utredas skyndsamt och att detta bör tillkännages för regeringen.

Utvidgad personlig inställelse

Sverige har stora problem med bidragsfusk och utnyttjande av välfärden, vilket uppskattas till 18 miljarder kronor årligen av Delegationen för direkta utbetalningar. Ett stort problem är individer som har uppehållstillstånd och uppbär ersättning från välfärdsystemen utan att befinna sig i Sverige över huvud taget. Vi har sett problematiken med den irakiska f.d. försvarsministern Najah al-Shammari som uppbar bidrag i Sverige trots att han var bosatt utomlands.

Detta bidragsfusk kommer vi åt genom att de individer som har uppehållstillstånd och uppbär ersättning från välfärdsystemen utan att vara sysselsatta regelbundet ska inställa sig personligen hos Skatteverket för identitetskontroll, precis på samma sätt som en person som anmäler inflyttning från utlandet ska inställa sig personligen hos Skatteverket för identitetskontroll. Riksdagen bör därför uppdra till regeringen att skyndsamt återkomma med åtgärder för att säkra uppgifterna i folkbokföringsregistret med avseende på personer som är folkbokförda i Sverige samtidigt som man stadigvarande bor i ett annat land.

Felaktigt angivna identitetsuppgifter

Det förekommer att personer som har folkbokförts i Sverige i efterhand vill ändra de uppgifter som registrerats om deras identitet. Det finns inga bestämmelser i folkbokföringslagen om förutsättningarna för att få ändra uppgifter om identitet. Det är uppenbart att vissa felaktiga uppgifter överlämnats i syfte att öka sannolikheten för beviljat uppehållstillstånd, arbetstillstånd eller bidrag, exempelvis att personer över 18 år uppgett en lägre ålder. Regeringen bör därför återkomma med lagförslag om indraget uppehållstillstånd eller likvärdig proportionerlig påföljd vid felaktigt uppgiven identitetshandling.

Utökad informationsutbyte mellan myndigheter

Informationsutbytet mellan svenska myndigheter måste utökas och bli effektivare. Vi föreslår att vissa myndigheter, utan hinder av sekretess, ska vara skyldiga att på begäran eller vid misstanke om felaktigheter lämna uppgifter till Skatteverket för handläggning av folkbokföringsärenden eller kontroll av uppgifter i folkbokföringsdatabasen. Det rör sig främst om uppgifter som Skatteverket redan i dag från olika myndigheter begär manuellt utlämnande av, t.ex. adress och andra kontaktuppgifter, uppgifter om utbetalningar av olika förmåner och uppgift om en person är arbetsökande. Vi gör bedömningen att uppgiftslämnandet bör ske genom utlämnande på medium för automatiserad behandling. Vi föreslår även att Migrationsverkets och migrationsdomstolarnas underrättelseskyldighet till Skatteverket avseende beslut om avvisning eller utvisning ska gälla oavsett om beslutet förenats med återreseförbud och att Migrationsverket ska underrätta Skatteverket om ett uppehållstillstånd har återkallats genom lagakraftvunnet beslut. Vidare föreslår vi att underrättelseskyldigheten i samband med utvisning, avvisning och återkallade eller utgångna uppehållstillstånd ska gälla i samtliga fall, inte bara för folkbokförda personer.

Eric Westroth (SD)

David Lång (SD)

Anne Oskarsson (SD)

Johnny Skalin (SD)